

Katarina Popović

„OBRAZOVANJE I KVALITET ŽIVOTA”

Aleksandra Pejatović

**Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu,
Beograd, 2005. godine, str. 296**

U okviru Biblioteke „Andragoške studije”, kao dvadeseta po redu, pojavila se nova knjiga Aleksandre Pejatović o međuosobnim odnosima obrazovanja i kvaliteta života u odraslom dobu. U razmatranja složenog sistema međusobnih odnosa između dva obuhvaćena konstrukta zašlo se, kako sam autor ističe, preko tri izdvojena vida – relacije: uloge obrazovanja u formiranju određenog kvaliteta života; obrazovanja kao ishodišta kvaliteta života i kvaliteta u obrazovanju.

Složenošću, ispitivani fenomeni i njihove međurelacije doprineli su tome da se u sadržaj pretežno teorijskog dela rada uvrste: analize i upoređivanja različitih shvatanja pojma „kvalitet života”; potom njemu srodnih pojmova, nužnih za pojašnjavanje onog osnovnog koji se u radu razmatra (blagostanje, stil života, način života, životni standard, životna situacija, filozofija života, koncepcija života i životna orijentacija na kvalitet); dok je poseban deo posvećen različitim pokazateljima i konceptima kvaliteta života (od početaka društvenog i naučnog interesovanja za sagledavanje kvaliteta života, ka, kao rezultat toga, proisteklim društvenim indikatorima i indeksima kvaliteta života). Svojevrstu životnost teorijskim polazištima istraživanja pružila su poglavlja knjige posvećena karakteristikama savremenog sveta kao pokazateljima kvaliteta života čoveka danas, kao i formirana „skica za sliku” kvaliteta života (u vreme razmatranja još uvek) jugoslovenskog društva. U svim poglavljima koja čine ovaj deo knjige obilje je primera uspostavljenih odnosa između obrazovanja (odraslih) i kvaliteta života.

Polazeći od etimološkog značenja pojma „kvalitet” i prateći elemente određenja „kvaliteta života” na kojima više autora zasniva svoja shvatanja ove sintagme, Aleksandra Pejatović se opredelila da pod „kvalitetom života” podrazumeva „zbirni pojam, odnosno zbirno stanje (složaj), u jednom određenom segmentu vremena, dosegnutih položaja na dimenzijama različitih svojstava koje ličnost, pojedinci, društvene grupe i/ili društvo vezuju za predmete, pojave, sebe, druge osobe, odnose, uloge, aktivnosti i stanja, postavljajući ih u različite relacije, a na osnovu vrednosnih standarda i zadovoljavanja potreba.

Smeštajući ovakvo shvatanje pretežno na individualni nivo, pri čemu se ojačava naglasak na doživljaj zbirnog stanja od strane pojedinca, otvara se prostor za njegovo izražavanje određenim stepenom zadovoljstva pojedinim aspektima života ili njime u celini." (str. 15). Na navedeni način shvaćen „kvalitet života" obuhvatio je i kvalitet kao svojstvo i kvalitet kao dosegnuti nivo nekog svojstva.

Učinjene analize brojnih izvora omogućile su autoru da formira konture „prostora za razmatranje međusobnih relacija obrazovanja (odraslih) i kvaliteta života". U njemu se obrazovanje pojavljuje u trostrukoj ulozi: kreatora, jednog od aspekata, kao i rezultata delovanja kvaliteta života. Ukoliko se kao polazište odabere kvalitet (života), i on se pojavljuje na tri mesta u odnosima sa obrazovanjem. „U tom slučaju potenciramo delovanje dosegnutog kvaliteta života na obrazovanje (odraslih), zatim pokrećemo celokupnu problematiku kvaliteta obrazovanja, i ishode obrazovanja tražimo u kvalitetu života." (str. 259).

Pojašnjavanju opisanog prostora posvećena su tri poglavlja u knjizi: Obrazovanje kao ishodište određenih kvaliteta, Uloga obrazovanja u formiranju kvaliteta života i Kvalitet u obrazovanju.

Nakon pregleda i analize srodnih empirijskih istraživanja, koja: obiluju korišćenjem različitih istraživačkih modela i stvaraju potpuno različite slike o „moćima obrazovanja" (od moći do nemoći) u odnosu na kvalitet života, Aleksandra Pejatović pristupa pojašnjavanju sopstvenog empirijskog pristupa istraživanom odnosu. U funkciju su stavljeni sledeći setovi varijabli: kvaliteti vezivi za ispitanike u svojstvu njihovih bio-socijalnih karakteristika; preduzimanje obrazovnih aktivnosti u odraslom dobu; lični obrazovni model pojedinca sa procenom uloge obrazovanja u životu; procena kvaliteta života zasnovana na objektivnijim pokazateljima; zadovoljstvo pojedinim životnim oblastima, domenima, relacijama, ulogama i aktivnostima, u tri vremenske dimenzije (prethodno, aktuelno i očekivano u budućnosti), sa viđenjem uloge znanja i veština u sadašnjem i očekivanom zadovoljstvu; procena prisustva vrednosti u životu; i procene vezane za život u celini (najveći kvalitet sopstvenog života, shvatanje kvaliteta života, godine najkvalitetnijeg i najmanje kvalitetnog života i zadovoljstvo ukupnim životom).

Priroda i širina obrađivane teme u kombinaciji sa obuhvatnošću istraživanja doprinele su obilju interesantnih istraživačkih nalaza, na osnovu ispitivanja sprovedenog u Beogradu na uzorku od 402 ispitanika od 18 i više godina.

Pomenućemo samo mali deo njih:

- Nivo obrazovanja je u vezi sa kvalitetima vezivim za dalje obrazovanje, kao posebnog aspekta kvaliteta života. Na taj način bi se moglo reći da određeni aspekti obrazovanja imaju udela u samorazvijanju sopstvenih kvaliteta.
- Između ostalih svojstava i nivoa, život ispitanika karakteriše i finansijsko-materijalna oskudica do nivoa siromaštva, sa vidljivim lišavanjima u zadovoljavanju određenih vrsta potreba.
- Najveće zadovoljstvo u odnosu na životne domene, aspekte, uloge, aktivnosti itd, ispitanici iskazuju prema različitim aspektima sopstvene ličnosti (moralnost), porodici i prijateljima.
- Veći udeo znanjima i veštinama u zadovoljstvu pojedinim životnim komponenta pridaje se kada je ono izraženije.
- Obrazovaje je zauzelo četvrto mesto na rang listi najvećih kvaliteta sopstvenog života, i sedmo na listi, prema kvalitetu, idealno zamišljenog života.
- Među bio-socijalnim kvalitetima ispitanika nivo i priroda obrazovanja najčešće stupaju u statistički značajne relacije sa različitim aspektima kvaliteta života, pritom su u najvećoj meri povezani sa procenama kvaliteta života zasnovanim na objektivnijim pokazateljima, a u najmanjoj sa procenama i shvatanjima koji se odnose na život u celini.
- Jedino se s obzirom na procene kvaliteta života ispitanika na osnovu pokazatelja objektivnije prirode može reći ko živi kvalitetnije od koga. Kada je reč o nivoima obrazovanja, najkvalitetnije žive ispitanici sa visokom stručnim spremom, a najmanje kvalitetno, i najčešće veoma različito od svih drugih, oni sa nepotpunom i potpunom osnovnom školom. Međutim, kada se imaju u vidu svi ispitivani aspekti kvaliteta života onda je vidno da sa povećanjem broja godina provedenih u formalnom školovanju nužno ne raste kvalitet života, već pre pripadnike, prema nivou, različitih grupa vezuju slični kvaliteti života, međusobno približavajući one koji po nivoima nisu dodorini (na primer: slični kvaliteti kod onih sa (ne)potpunom osnovnom školom i onih sa naučnim stepenima).
- Život osoba sa (ne)potpunom osnovnom školom u većem stepenu karakterišu: bogatstvo, istina i radost, dok magistara i doktora nauka slava i stvaralaštvo.

- Samoobrazovne aktivnosti, od ukupno tri pokazatelja preduzimanja obrazovnih aktivnosti u odraslom dobu, su najtešnje povezane sa pojedinim aspektima kvaliteta života. Između ostalog, ovi ispitanici su zadovoljniji životom u celini, kao i oni koje možemo okarakterisati kao „sveobuhvatne učenike”.
- Inicijalno formalno obrazovanje je u većoj meri povezano sa životnim standardom pojedinca, a samostalno usavršavanje tokom života sa subjektivnim doživljajem kvaliteta sopstvenog života.
- Različite vodeće orijentacije prema obrazovanju odraslih korespondiraju sa različitim aspektima kvaliteta života...

Nakon ovih, i još brojnijih drugih, ovde nenavedenih, rezultata, Aleksandra Pejatović, na samom kraju knjige postavlja pitanje: „Kako bi se najpreciznije i najsažetije mogao opisati međudnos obrazovanja (odraslih) i kvaliteta života, na osnovu svih nalaza i njihovog razmatranja?” (str. 267). Na ovako složeno pitanje, izgleda se jedino može dati ništa manje složen odgovor da možda „...različiti pojavni oblici obrazovanja pre no sa višim ili nižim kvalitetom života idu sa različitim svojstvima (nastalih između ostalog i usled različitih nivoa), njihovim međusobnim kombinacijama, pa čak i nosiocima. Tako deluje da je obrazovanje praćeno, da prati, odnosno produkuje, i da je unutar različitih kombinacija kvaliteta u životu, do nivoa da je reč o veoma različitim životima koji se odlikuju, usled bogatstva mogućih složaja, specifičnim kvalitetima.” (Ibidem).

U ovoj knjizi, kao autori shvatanja kvaliteta života pojavljuje se i manji broj ispitanika, čija razmevanja ovog konstrukta nisu nimalo manje složena od onih do kojih nas je ova knjiga dovela. Ona su u prilogu navedena u originalnoj formi, kao odgovori na pitanje: Ko živi kvalitetno? Kroz prizmu obrazovanja, i to je bilo jedno od pitanja za čijim odgovorom se kroz ovu knjigu traga.